

СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ СИСТЕМ

Липчук В.В., д.е.н., професор
Львівський національний аграрний університет

Тенденції, що відбуваються в світовій аграрній економіці представлені двома різними типами продовольчих систем (системами харчування): глобальною та місцевою (регіональною). Глобальна продовольча система характеризується високо механізованим монокультурним виробництвом у великих масштабах, що передбачає широке застосування хімічних засобів і продукція яких призначена дальший і більш глобальний ринок. Відзначається ця система надзвичайною капіталомісткістю і енергомісткістю, що зумовлено значними зовнішніми витратами, застосуванням великих машин і транспорту для дальніх перевезень та розширеною комунікаційною інфраструктурою. Характерним для такої системи є сильна залежність від знань і технології виробництва, тобто безпосередньо пов'язана з розвитком науково-технічного прогресу.

Мета глобальної продовольчої системи полягає в безперервному підвищенні врожайності обмеженого асортименту сільськогосподарських культур, продукція вирощування яких продається на глобальних ринках, при одночасній мінімізації затрат людської праці. Для досягнення цієї мети досить часто використовуються і бюджетні кошти, зокрема для реалізації програм різних досліджень і розробок. Ці нові технології пропагуються серед господарств, не звертаючи уваги на місцеві екологічні і соціальні умови. Це призвело до того, що асортимент вирощуваних культур, пейзажі, різноманітні культурні традиції, в цілому природу і культуру, почали пристосовувати для того, щоб краще обслуговувати глобальну економіку, а не навпаки. Існують відмінності в цій глобальній продовольчій системі, однак всі вони підпорядковані технологіям і механізмам міжнародного ринку.

На противагу цій глобальній продовольчій моделі в усьому світі появляються останнім часом багато місцевих продовольчих ініціатив. Вони зазвичай спрямовані на формування локальної або регіональної системи споживання, яка включає в себе відносно короткі відстані, на які транспортується харчування між виробниками і споживачами. У багатьох випадках споживачі і виробники тут один з одним безпосередньо пов'язані. Ці нові системи харчування, розвиваються в контексті конкретної соціальної, економічної та екологічної ситуації і

багато в чому є відображенням системи традиційної культури .

Потенціал місцевої системи продовольства є очевидний і дуже важливий. Насамперед він пов'язаний з потребами ринку. За даними дослідження Євробарометру (Eurobarometr) дев'ять з десяти опитаних європейців погоджуються, що покупка місцевих продуктів є вигідною, і що ЄС повинен сприяти їх доступності на ринку. Але майже половина респондентів відзначають, що важко знайти місцеві продукти і важко їх відрізнити від інших продуктів[2].

Місцеві продовольчі системи мають безліч соціальних переваг. Зокрема методи виробництва більш збалансовані з точки зору екологічності, забезпечують споживання свіжих продуктів високої якості, участь громадськості, відновлення зв'язків між містом і селом, а також економічний розвиток місцевості. Споживачі отримують інформацію про ці соціальні переваги, оскільки безпосередньо контактують з виробниками, отримуючи таким чином знання і впевненість, що є основою формування економічних відносин між ними [1].

Застосування місцевих продовольчих систем дозволяє збільшити частку виробників сільськогосподарської продукції у доданій вартості, знизити викиди вуглецю в процесі розподілу продовольства, формувати продовольчу безпеку домогосподарств особам з низьким рівнем доходів завдяки доступу до добрих продуктів харчування і здорової їжі, підтримувати малий бізнес і підвищити рентабельність дрібних господарств. Місцеві продовольчі системи можуть сприяти також диверсифікації сільської економіки, забезпечуючи їй більшу стійкість до змін і здатність адаптуватися до цих змін.

Суттєвим викликом як для виробників, так і споживачів продовольства стає необхідність реакції на зміни клімату, що впливає на всі аспекти продовольчої безпеки. Зміни клімату загрожують не тільки виробникам і дистриб'юторам продуктів харчування, але обмежують здатність людини здобувати їжу, знищують джерела утримання родини і дестабілізують ціни, спричиняють погіршення якості пропонованих продуктів харчування.

Особливо важливим є формування коротких ланцюгів постачання продовольства, що сприяє суттєвій економії, пов'язаній з відсутністю потреби в консервуванні, заморожуванні, хімічній обробці чи опромінюванні, спричиняє охороні середовища через зменшення транспортних витрат і викидів CO₂. Короткі канали розповсюдження покращують взаємодію між споживачами та виробниками, знайомість іншої сторони і взаємне розуміння. Завдяки особистій знайомості

виробників споживачами будуються відносини, основані на довірі та безпосередній ідентифікації продукції . Вони гарантують базовий рівень продовольчого суверенітету.

• Скорочення відстані між виробником і споживачем забезпечує:

• свіжість і якість товару;

• нижчу ціну (зменшення кількості посередників).

• вищу частку виробника у прибутку з виробленого і реалізованого товару.

В Україні наразі не створено умов для достатнього розвитку місцевої системи продовольства. Натомість в Європі в останні роки для цього сформоване достатнє підґрунтя: впроваджено ефективні способи доступу до землі і методи обміну землею, адаптовано законодавство з метою сприяння дрібним виробникам орієнтованим на місцевий ринок, створено нові структури і знайдено нові способи, щоб зацікавити місцевих споживачів. Характерно, що і на нову планову перспективу децентралізація структури виробництва і споживання та формування коротких продовольчих ланцюгів вважається одним з ключових компонентів в сільськогосподарському виробництві і споживанні у всій Європі [3, с.3].

Розвиток місцевої системи харчових продуктів повинен стати предметом значного інтересу, оскільки це може мати економічну, екологічну та соціальну користь. Формування місцевої (регіональної) продовольчої системи в Україні потребує наукового практичного та правового обґрунтування багатьох її елементів, зокрема місцевих(регіональних) продуктів харчування, коротких продовольчих ланцюгів, видів і форм співпраці між виробниками і споживачами, маркетингового забезпечення.

Список використаних джерел

1. Karner, S. i in. *Lokalne systemy żywnościowe w Europie: Analizy przykładów z pięciu państw i ich skutki dla polityki i praktyki*”, IFZ, Graz. 2010

2. Komisja Europejska. „Wspólna polityka rolna”. *Specjalne sprawozdanie Eurobarometru 368 (wrzesień 2011)*Режим доступу : http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_368_en.pdf).

3. *Lokalna żywność i krótkie łańcuchy dostaw//„Przegląd Obszarów Wiejskich UE”№12, 2012.-72с.*